

Зейін процесін анықтауға арналған әдістемелер

Орындаған : геоботаника I курс
магистранты Омарова Ұ.Т
Қабылдаған : аға оқытушы
Баймолдина Л.О

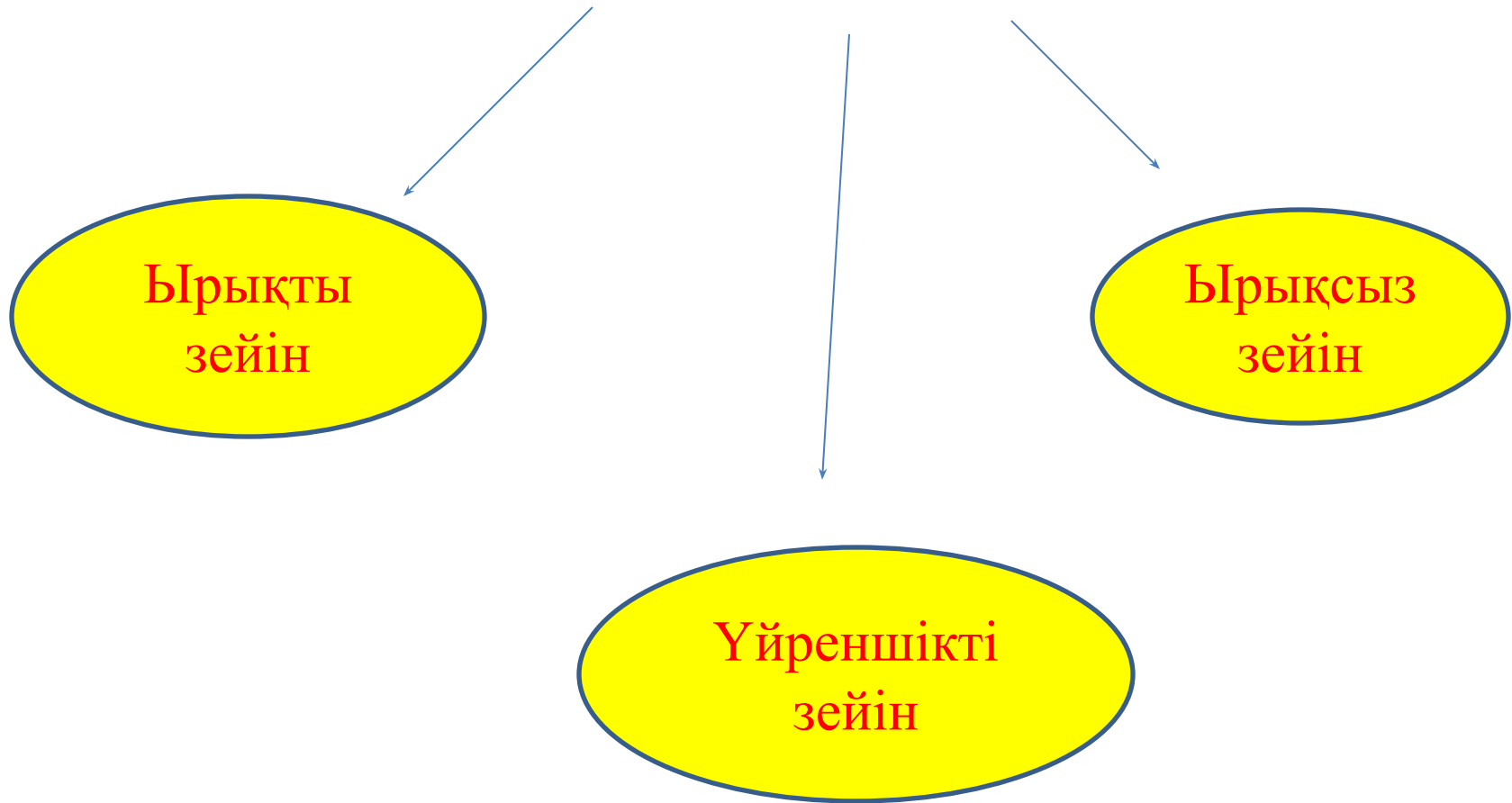

Зейін туралы ұғым

- Зейін деп өзекті, тұлғалық маңызды белгілерді таңдау, бөліп алуды айтамыз. Психикалық деңгейлердің барлығын ұйымдастыруға қатысқандықтан ес сияқты зейін “өтпелі” деп аталынып басты психикалық процестерге жатады.

Зейін түрлері

Ырықты зейін

Ұйымдастырылған психика қызметі. Ырықты зейінмен істеген іс көбірек шаршатады, терең ойлауды қажет етеді. Оқу материалын меңгеруді оқушы ырықты зейінмен бастап, ырықсыз зейінге ауысады.

Ырықсыз зейін

**(алдын ала ниеттенбеген)
зейіннің физиологиялық негізгі
адамды қоршаған орта болып
жатқандағы көңіл аударуға
қоздыратын барлық рефлексі болып
табылады.**

Үйреншікті зейін

Үлкен адамдардың зейіні көбінесе үйреншікті болады. Бала кітап оқуы, жазу жазуды әдейлеп зейін салып, қайрат күш жұмсап үйренеді. Бұларды меңгерті алған соң, қызықтырып, тұрған күрделі міндетіне ырықты зейін, бағынып, кейін арнайы күш жұмсамай-ақ орындалады.

Зейіннің қасиеттері психологиялық феномен ретінде:

- **Тұрақтылық** – бір объектіге немесе бір мәселеге зейін аударылуының ұзақтығы. Тұрақтылық шеткі факторлармен анықталады, 2-3 секундтан ары бармайды, себебі одан кейін зейіннің ауысуы байқалады. Орталық зейіннің тұрақтылық кезеңі бірнеше минуттарды қамтиды. С.Л. Рубинштейннің пікірінше, орталық зейіннің ұзақтығы, сол объектіге жаңа мазмұнды аша алу мүмкіндігіне тәуелді;

- **зейіннің концентрациясы** – зейін аймағын шектеу кезіндегі белгінің жоғарғы белсенділігі. А.А.Ухтомскийдің доминанттар принципіне сәйкес, зейін концентрациясы бас ми қыртысындағы доминантты аймақтың қозуынан кейінгі бір мезгілде тежелген қалған бөлігінде құбылысы;
- **зейіннің бөлінуі** – адам орталық зейінде әр түрлі объектілерді бір уақытта ұстап тұру қабілеттілігі;

- **зейіннің ауысуы** - ол бір әрекет түрімен келесіге өтудегі жылдамдығы (аңғалақтық – ауысудың төмендігі);
- **зейіннің заттылығы** - қойылған мәселеге, белгілердің өзектілігі және тағы басқаларына сәйкес арнайы белгілер кешенін бөліп алу қабілеттілігімен байланысты;
- **зейіннің көлемі** – бір мезгілде қабылданатын объектілер саны.

Зейінді анықтау әдістері

- ❖ «Түзетулік байқап қарау әдісі» арқылы ұзаққа созылған біртекті жұмыс кезінде зейіннің шоғырлануы мен ауысымдылығын зерттеу үшін қолданылады.
- ❖ «Сандар мен әріптердің тіркесі» тәсілі арқылы зейіннің тұрақтылығы мен бөлінуі, уақыт тапшылығы жағдайындағы зейіннің жұмфыс қабілеттілігі бағаланады.

- **«Сандарды іздеп табу»** (қара-қызыл кесте – Горбов әдістемесі) тәсілімен зейіннің көлемі, бөлінуі, ауысымдылығы және жедел еске сақтау қабілеті зерттеледі.
- **«Шульте кестесімен»** адамның зейіннің тұрақтылығын және жұмыс қабілеттілігі зерттеледі.

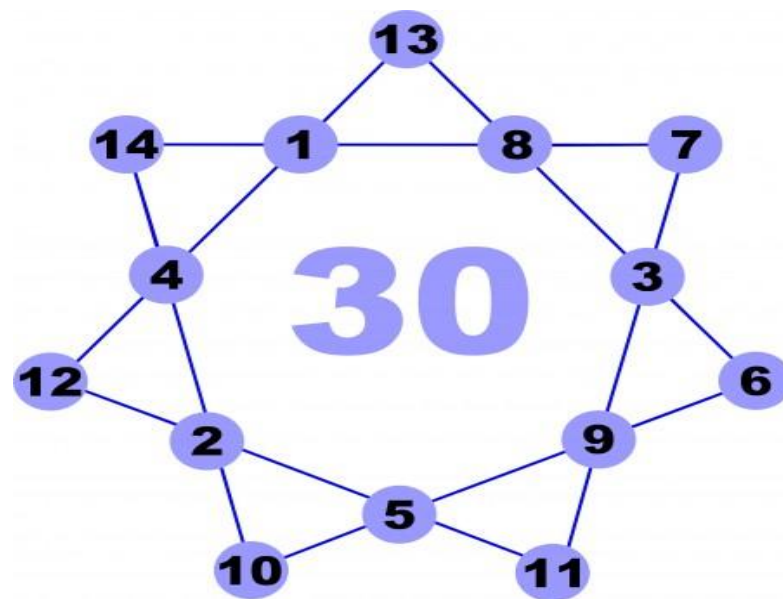

❖ «Шатасқан сызықтар»

әдісімен зейіннің тұрақтылығы мен шоғырлануын анықтайды.

❖ «Ақыл-ой қозғалғыштығы»

тәсілімен зейіннің ауысып бөлінуін, бір тапсырмадан қатесіз келесі тапсырмаға ауысу қабілеті зерттеледі.

Бақылау әдісі

- Зерттелушілердің тапсырмаларды орындау барысындағы мінез-құлын бақылау арқылы оның ақыл-ойын, зейінінің сапасын, шынайылығын, адалдығын, тәртіптілігін, жауапкершілігін, көңіл-күй ерекшелігін, жұмыс қабілеттілігін сипаттайтын қасиеттері туралы бірқатар мәліметтер алуға болады. Бақылаушының назарына жалпы көпшіліктен жақсы не нашар жағына қарай ерекшеленіп тұратын тұлғалар айрықша түсіп отырады.

- Зейіннің ауысып отыруының жеткіліксіздігін көрсететін белгілер.
- - тәжірибе жүргізушінің нұсқауларын баяу қабылдауы;
- - келесі тапсырмаға көшу туралы нұсқаудан кейін де бұрынғы тапсырмамен отыра беруі.

Назарларыңызға
рахмет!

